

família, societat i higiene mental

(asp

El nadó és com un full blanc, on s'anirà inscrivint una personalitat i una vida absolutament originals. Les experiències que el nen visqui a la família condicionaran la seva escala de valors i les seves actituds humanes bàsiques. En una atmosfera d'acceptació, d'equilibri psicològic i de respecte a la seva llibertat, cada nen podrà seguir la seva evolució normal. Ara bé, poden sorgir diversos factors que constitueixin un obstacle seriós per a aquesta evolució normal del nen. Em limitaré als factors que puguin pertorbar la normalitat psíquica del nen i de l'adolescent (i, per tant, de l'adult) fent del tot impossible una autèntica higiene mental.

Aquests factors pertorbadors tenen un doble origen: d'una banda la falta de responsabilitat dels pares en l'actitud pedagògica, i d'altra banda la constitució de la família com a estructura tancada. La família es constitueix en estructura tancada sempre que no presenta una inquietud i una realització comunitària real, o sigui, quan es tanca en ella mateixa com un clan només reservat als que estan vinculats estrictament a la família per parentiu proper. A la família tancada no hi ha cap mena de preocupació per als "altres", que només són importants si són útils. Les relacions extrafamiliars són tingudes com a públic al qual cal agradar, o com a servents a benefici del propi egocentrisme.

La família, que hauria de ser la plataforma cap a la comunitat, es transforma en el reducte de la individualitat i això atempta greument contra la higiene mental personal i col·lectiva. L'home, estructura relacional i oberta, és radicalment comunitari i des de la família cal que sigui així, per tal de no fer fracassar l'equilibri total. El conflicte psicològic més greu és la incomunicació, la pertorbació de la possibilitat comunitària, la solitud, la desconfiança i la incapacitat d'estimar.

El primer factor pertorbador que hem exposat abans (la falta de responsabilitat dels pares) el descobrim en quatre tipus de trastorns molt freqüents. Primerament hi ha els trastorns emocionals, que donen lloc als nens que anomenem difícils, problemàtics o discharacterials, i, si no els corregim, seran els adults neuròtics. Aquests trastorns emocionals solen obeir a tres causes:

- a) Traumes emocionals que transformen el nen en una persona insegura, amb por, i amb dificultats per a enfrontar la vida.
- b) Errors greus a l'actitud pedagògica dels pares que deformen la personalitat del nen.
- c) Situacions en les quals el nen se sent abandonat, té una gran mancança afectiva que l'angoixa i que li provoca reaccions defensives de tota mena.

Tenim en segon lloc els trastorns d'identificació. Els nens, en llur aprenentatge, no fan res més que reproduir el que veuen fer als adults, que, principalment els pares, són els models. Tot això s'anomena procés d'identificació. Poc a poc les actituds dels pares van configurant les actituds infantils i formant la base de les actituds adultes. Però pot passar que els nens, per diverses causes, no acceptin els pares i llavors no s'identifiquen amb el pare, amb la mare, o amb tots dos, perquè no els volen com a models. Molts nens que es troben en aquest cas no estructuraven sòlidament la seva personalitat, que queda sempre com un projecte indefinit que mai no s'acaba de realitzar.

Cal situar en tercer lloc els trastorns de comunicació, a partir dels quals, al nen, a l'adolescent i a l'adult, els serà difícil de relacionar-se amb els altres i arribar a comunicar-se amb naturalitat i transparència. En aquest sentit els pares han

↳ d'educar els fills per al diàleg ensenyant-los a dialogar i no a monologar, fent-los veure clarament la diferència entre una conversa tòpica (parlar del temps, de futbol) i un diàleg personal. Cal insistir, doncs, en el diàleg entre pares i fills perquè aquests aprenguin a dialogar amb els altres sense dificultats.

Finalment no podem oblidar els anomenats trastorns d'emancipació, que tant abunden a l'adolescència. Quan el noi o la noia han arribat a una certa possibilitat d'autonomia psicosocial, experimenten una ruptura profunda dels llaços que hi havia entre ells i els seus pares. Necessiten sentir-se lliures, emancipats, autònoms i responsables. Si aquestes necessitats es reprimeixen i es frustraven, esclata la crisi d'emancipació que a vegades presenta una gran violència i de la qual són els pares els que en surten més malparats, perquè a més de perdre la seva paternitat psicològica, perden l'amistat i la confiança dels seus fills. Molts pares, especialment els que pertanyen a una estructura familiar tancada, converteixen llurs fills en "coses", projecten en ells les seves il·lusions, no consulten la seva opinió i no respecten les seves iniciatives personals. El fet de no recolzar l'emancipació del fill és com fer impossible la seva maduresa i la seva llibertat: en aquest cas els fills seran sempre uns ninots sense criteris propis i incapaçs de responsabilitzar-se de les seves decisions.

Cal no oblidar la regla d'or de tota tasca educativa: educar és fer costat a la rebel·lió del fill, o sigui, acceptar que el fill passi de nen a adult.

JOAN VILALTELLA I GRAN
Psicòleg clínic

Foto: M. Salvat

